

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Evaluatie Mooimakers

KWANTITIEVE METING IMPACT MOOIMAKERS 2016-2021

Hiervoor verwijzen we naar de meest recente Netheidsindex 2021. In deze evaluatie nemen we enkel de doelstelling in verband met de netheidsindex van de gecoachte gemeenten mee. De andere doelstellingen worden meegenomen in de evaluatie van het Verpakkingsplan 2.0.

Deze doelstelling uit het Operationeel plan Zwerfvuil en Sluikstorten stelt dat in 2022 voor de 3 slechtste doelplaatsen (openbaar vervoer stopplaatsen, afvalverzamel punten en autosnelwegparkings) de score van de Netheidsindex van de gecoachte gemeenten minimaal 10% beter is ten opzichte van de gewone Netheidsindex

Deze doelstelling wordt voor de coaching trajecten nog niet bereikt. Het is onduidelijk of deze doelstelling haalbaar is tegen 2022. Voor 2021 behouden we binnen de coaching trajecten voor de meeste doelplaatsen de goede scores uit 2020. Voor de drie slechtste doelplaatsen zien we echter een terugval tegenover 2020. Hierdoor liggen ze in 2021 ongeveer in lijn met de scores van de gewone Netheidsindex maar wordt de doelstelling dus nog niet behaald. Ook voor de andere doelplaatsen is het verschil in netheidsindex tussen gecoachte gemeenten en andere niet significant.

Dit wil allerm minst zeggen dat de coaching trajecten geen verschil maken. Sommige van de gecoachte gemeenten waren nog in het begin van hun traject. Bij de vergelijkingsgroep van de niet-gecoachte gemeenten zijn er ook een aantal die een coaching traject achter de rug hebben en waar er mogelijk nog steeds een positief effect aanwezig was/is. Wat dit wel zegt, is dat de manier waarop deze doelstelling gemonitord wordt, niet ideaal is. Rond de kwantitatieve impact van de coaching trajecten kan op basis van deze cijfers eigenlijk geen duidelijke conclusie getrokken worden. Er kan dus geen uitspraak gedaan worden over het kwantitatief effect van de coachingstrajecten op langere termijn.

De huidige methode van de Netheidsindex kenmerkt zich door een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve kenmerken, niet-optimale betrouwbaarheid, een sterk belang van perceptie en een relatief hoge kost. Vanaf 2023 wordt overgestapt naar een nieuwe techniek om het zwerfvuil in het straatbeeld te monitoren (cf. nota DR 19 mei 2022).

Bij de nieuwe methode ligt de focus op de telling van het aantal stuks zwerfvuil. Aan de resultaten van deze nieuwe methode worden specifieke doelstellingen in het nieuwe uitvoeringsplan gekoppeld, namelijk voor afvalverzamel punten, openbaar vervoer stopplaatsen, hoofdstructuurwegen, centrumstraten, winkel-wandelstraten en autostradeparkings (daling aantal stuks zwerfvuil per oppervlakte met 20%). Voor alle andere doelplaatsen mag er geen significante stijging in het aantal stuks zwerfvuil zijn.

Het lijkt aangewezen om in de toekomstige werking van Mooimakers een sterke focus te leggen op een gerichte, doelmatige aanpak van deze doelplaatsen.

KWALITATIEF ONDERZOEK VAN WERKING MOOIMAKERS 2016-2022

Voor de kwalitatieve evaluatie hebben we ons gebaseerd op enerzijds het Rapport Mooimakers 2016-2022 van Mooimakers zelf, anderzijds het Rapport Werking Mooimakers 2016-2022 van IPSOS, en aanvullend de mid-term-evaluatie door OVAM ([Evaluatie zwerfvuil voor minister.odt](#)).

Rapport van Mooimakers 2016-2022

De speerpunten uit het operationeel plan Zwerfvuil en sluikestorten zijn: monitoring, onderzoek en kennisdeling, ondersteuning lokale besturen en Vlaamse partners, doelplaatsenaanpak, preventie en bedrijventrajecten, participatie, handhaving, governance, communicatie.

Monitoring: De Vlaamse netheidsindex is de belangrijkste graadmeter om de netheid van het openbaar domein in kaart te brengen. Vanaf 2023 zal een andere verbeterde methodiek gebruikt worden.

Naast een monitoring op Vlaams niveau is het ook belangrijk om de impact van coachingstrajecten, lokale zwerfvuilprojecten, vuilnisbakkenplannen, etc op te volgen. Dankzij de verdere professionalisering en digitalisering van de monitoring kan Mooimakers de evolutie van de openbare netheid binnen projecten steeds nauwkeuriger opvolgen. Mooimakers biedt ondersteunende tools aan om de maatregelen zo doeltreffend mogelijk te monitoren (nieuwe monitoringstool in aanbod 'Mijn mooie straat' ter vervanging van netheidsbarometer, benchmarktool, monitoring binnen coachingstrajecten, opleiding en kennisdeling).

Onderzoeks- en proefprojecten: Mooimakers heeft zich ontpopt tot hét kenniscentrum rond alles wat te maken heeft met zwerfvuil en sluikestort (aanpak vuilnisbakken in coachingstrajecten, gedragsbeïnvloeding, project anonieme locaties, onderzoeken trage wegen, wielervedstrijden, ondergrondse containers snelwegparkings, carpoolparkings, peukenrecipiënten, de ideale vuilnisbak, camera-projecten, kenniswerving sluikestorten, onderzoek daderprofielen, zakasbakjes, handhaving, sensibiliseringsborden Haven Antwerpen, enz...).

Ondersteunings- en kenniscentrum: Mooimakers heeft de afgelopen zes jaar 98 coachingstrajecten begeleid in 126 gemeenten, met individuele lokale besturen of met intercommunales. Daarnaast werden er 79 projecten zwerfvuil en sluikestort opgestart. De individuele lokale besturen of intercommunales pakten in samenwerking met Mooimakers een doelplaats, een fractie of hun vuilnisbakkenbestand aan. Ze hebben intensief samengewerkt met een heel aantal Vlaamse partners,

zowel overheden als overheidsbedrijven zoals AWV, De Lijn en VMM en sloten de voorbije jaren nieuwe samenwerkingsovereenkomsten af zodat de bestaande samenwerkingen versterkt zijn.

De opgedane kennis uit onderzoeken en praktijkervaringen wordt actief gedeeld met lokale besturen, Vlaamse partners en andere actoren. Kennisdeling gebeurt via de coaches, de kenniswijzer en het praktijkhandboek, later kwamen er webmodules bij, netwerkmomenten, algemene infosessies, rondetafelgesprekken, opleidingen en vormingen, inspiratiedagen. Sinds 2017 is ook samenwerking met organisaties in het buitenland opgestart.

Doelplaatsenaanpak: Een doelplaats is een locatie die extra gevoelig is voor de aantrek van zwerfvuil en/of sluikestort. Naast afvalverzamel punten, autosnelwegparking en openbaar vervoerstopplaatsen, kunnen dit ook oevers en stranden, winkel-wandelstraten, anonieme locaties, sportterreinen of andere recreatiezones zijn. Een hele reeks uiteenlopende acties die kaderen in coachingtrajecten, proefprojecten en onderzoeksprojecten zijn hier opgestart.

Preventie en bedrijventrajecten: Mooimakers heeft samen met de producent of distributie gewerkt op zwerfvuilgevoelige producten, om te vermijden dat deze producten op het einde van hun levenscyclus zwerfvuil worden. Mooimakers startte algemene trajecten op met een aantal grote ketens als Pizza Hut, Mc Donalds, Colruyt en Q8. De integrale aanpak wil Mooimakers ook toepassen op andere bedrijven. Er zijn ook projecten samen met Haven van Antwerpen, Boerenbond/Landelijke Gilden, ABS, Cargill, Spadel, Coca-Cola, AB Inbev, Alken Maes, Gordons, Unilever, Buurtsuper, Cargovil, De Koel en sectoren zoals de bouw- en transportsector. Sinds 2021 zijn ook de integrale on-the-go projecten opgestart in Gent, Roeselare en Genk. Bij deze projecten is preventie een cruciale zesde pijler, naast participatie, communicatie, infrastructuur, omgeving en handhaving.

Participatie: Mooimakers diende als katalysator van een nieuwe maatschappelijke dynamiek. Er ontstond een hele community van 'Mooimakers' die het goede voorbeeld geven. Het meest opvallende participatietraject is Operatie Proper, waarbij scholen en verenigingen zich engageren om hun buurt continu proper te houden. Mooimakers zorgt voor praktische en soms ook financiële ondersteuning. Mooimakers is uitgegroeid tot het aanspreekpunt voor het vele vrijwilligerswerk binnen de Vlaamse lokale besturen. Deze uitgesproken vorm van participatie is geëvolueerd met stijgend aantal vrijwilligers en leidde tot zichtbare resultaten.

Handhaving: De Week van de Handhaving is een vaste waarde geworden in Vlaanderen, waar ongeveer twee derde van alle Vlaamse steden en gemeenten aan deelnemen. Sinds eind 2020 is er een verscherpte focus op handhaving het ganse jaar door en zijn er ook handhavers effectief aangesteld om samen met Mooimakers door verscherpte controles uit te voeren op zwerfvuil en sluikestort.

Governance: Mooimakers is in 2016 gestart met 10 personeelsleden uit de 3 organisaties die het samenwerkingsverband vormen: OVAM, VVSG en Fost Plus. De operationele werkgroep bespreekt de operationele zaken, nadien bekrachtigt het Beslissingsorgaan Openbare Netheid de voorstellen van de werkgroep. Het beslissingsorgaan Openbare Netheid telt vertegenwoordigers van de publieke sector (de Vlaamse minister van Omgeving, de OVAM en de VVSG) en de private sector (Fost Plus, Fevia en Comeos). Zij keuren het operationeel plan Zwerfvuil en Sluikestorten goed en beslissen over

de bijhorende budgettering, nadat dit voor advies werd voorgelegd aan het plenair overlegplatform huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval. Zowel het BO als de operationele werkgroep zijn, net als het team van Mooimakers, paritair samengesteld. In 2019 trok Mooimakers nog enkele specifieke profielen aan om op de verschillende speerpunten nog betere resultaten te boeken. Het team van Mooimakers werd uitgebreid van 10 naar 17 medewerkers (13 OVAM, 2 Fost Plus en 2 VVSG medewerkers). Die versterking bracht een nieuwe dynamiek op gang.

Communicatie: De blikvanger van de communicatiestrategie was de naamsverandering naar Mooimakers, met een nieuw logo en een nieuwe website. Mooimakers promoot jaarlijks een grootschalige opruimactie 'de lenteschoonmaak' en ondersteunt deze met een campagne. Daarnaast ook een draaggolfcampagne, die verschillende partners in verschillende golven doorheen het jaar uitdragen. Communicatie is heel sterk uitgewerkt en één van de grote troeven van Mooimakers: campagne week vd Handhaving, doelplaatsencampagne autostrade, coronacampagnes, aanspreekcampagne, (sociale) media, structurele campagnes, website en webwinkel, persaanpak, nieuwsbrieven. In combinatie met een professionelere aanpak van de partnercommunicatie slaagde Mooimakers erin om meer mensen te bereiken dan ooit tevoren.

Conclusie:

Mooimakers heeft sterk ingezet op alle speerpunten van het Operationeel plan. Mooimakers is de katalysator geworden van een nieuwe maatschappelijke dynamiek. Er ontstond een hele community van 'Mooimakers' die het goede voorbeeld geven. Er is een toename in de bekendheid bij de burgers door o.a. de herkenbare campagnes en acties. Mooimakers ontpopte zich tot hét aanspreekpunt en kenniscentrum voor de aanpak van zwerfvuil en sluikestort binnen Vlaanderen. In deze hoedanigheid is Mooimakers ook de verbindende factor voor alle partners die inzetten op de problematiek.

- **Sterktes:** Mooimakers kiest voor een integrale aanpak waarin de vijf pijlers allemaal even belangrijk zijn: communicatie, infrastructuur, omgeving, participatie, handhaving . En sinds 2020 is dit uitgebreid met preventie als zesde pijler.
Er is expertise opgebouwd en goede praktijken worden gedeeld. Lokale besturen en Vlaamse partners kunnen rekenen op begeleiding en financiële en materiële ondersteuning. Opruiminspanningen en het aantal vrijwilligers zijn toegenomen. Handhaving is uitgegroeid tot het sluitstuk van de strijd tegen zwerfvuil en sluikestort.
- **Aandachtspunt:** Bij vrijwilligers leeft het gevoel dat de geleverde inspanningen (te) weinig resultaat opleveren. Dit is evenwel slechts beperkt bevraagd en kan niet als een harde conclusie worden beschouwd. Dit neemt niet weg dat de verhouding tussen inspanningen en resultaat en dus van de efficiëntie van de werking een terecht aandachtspunt is.
- **Toekomstbeeld:** Een volgehouden integrale aanpak is nodig om het zwerfvuil- en sluikestortprobleem in Vlaanderen aan te pakken. In die aanpak zijn zes onmisbare pijlers allemaal even belangrijk: preventie, communicatie, infrastructuur, omgeving, participatie en handhaving. In toekomst moet worden bekeken in welke mate het zinvol en effectief kan zijn om extra partners in de strijd aantrekken: zoals bv. uitbreiden naar andere bedrijven en sectoren. De ervaringen met de bouw- en transportsector in 2022 hebben wel geleerd samenwerken met

sectorfederaties weinig oplevert. Concreet samenwerken met individuele bedrijven is een betere weg.

IPSOS

IPSOS is gevraagd om de werking van Mooimakers, coaching trajecten en de projecten zwerfvuil en sluikestorten kwalitatief te evalueren en anderzijds te peilen naar de krijtlijnen voor de werking vanaf 2023. Het onderzoek is gevoerd bij de leden van het beslissingsorgaan¹ en bij lokale besturen (25 gemeenten, IC's en provinciebesturen). Naast de werking van Mooimakers heeft IPSOS bij de doelgroep lokale besturen specifiek gevraagd over de beleving van het aanbod, de coaching trajecten en de zwerfvuil- en sluikestort-projecten.

Conclusie: er is algemene tevredenheid over Mooimakers. Opruimacties staan centraal in de beleving van Mooimakers. Mooimakers zet in op acties die tot doel hebben het zwerfvuil en sluikestort te verminderen om de omgeving- stad of gemeente- letterlijk mooier te maken. Dit wordt gezien als een eigentijdse maatschappelijk zeer relevante missie die alleen maar aan belang wint anno 2022. Men is tevreden over het verschil dat vandaag al gemaakt wordt en met het bereikt resultaat (zoveel kg opgehaald, minder overlast op hotspots...). Het aantal vrijwilligers en het bewustzijn rond de problematiek stijgt. Mooimakers is verbindend en ondersteunend, verbindend in Vlaanderen over lokale besturen heen en tussen burger en lokaal bestuur. Mooimakers ondersteunt op een proactieve manier alle actoren die zich engageren in de strijd tegen zwerfvuil en zet zelf acties op. Mooimakers voert ook onderzoek, stimuleert kennisuitwisseling.

- **Sterktes:** het samenbrengen van kennis en ervaring (bundelt en deelt expertise), de toenemende bekendheid bij de burger (inspireert burger en bestuur) en het voorzien van degelijk materiaal en support (helpt concreet mee).
- **Werkpunten:** Het is een work in progress: het gaat vooral om de vooruitgang onderweg en niet om de finale resultaten.

Voor een aantal lokale besturen is de precieze identiteit van Mooimakers niet duidelijk: wat is de link met OVAM, Fost Plus enz., waar staan ze voor, wat is hun visie? Er is ook nog onduidelijkheid over het aanbod: velen zijn nog niet op de hoogte van het volledige aanbod. Mooimakers gaat te veel een eigen weg: lokale besturen vragen inzet op concrete lokale behoeften en maatwerk, botsen soms op een 'ivoren toren' gevoel van Mooimakers. De

---

¹ Het beslissingsorgaan Openbare Netheid telt vertegenwoordigers van de publieke sector (de Vlaamse minister van Omgeving, de OVAM en de VVSG) en de private sector (Fost Plus, Fevia en Comeos). Zij keuren het operationeel plan Zwerfvuil en Sluikestorten goed en beslissen over de bijhorende budgettering, nadat dit voor advies werd voorgelegd aan het plenair overlegplatform betreffende het Uitvoeringsplan huishoudelijk en gelijkaardig bedrijfsafval. De OVAM levert de voorzitter van het beslissingsorgaan, die een neutrale en modererende functie bekleedt en niet optreedt als vertegenwoordiger van de OVAM. Per zetel werd ook één effectief lid en één plaatsvervanger aangeduid. Een operationele werkgroep werkt de beslissingen van het beslissingsorgaan concreet uit. In die werkgroep zijn OVAM, Fost Plus en VVSG vertegenwoordigd. Het Overlegplatform Huishoudelijke Afvalstoffen fungeert als klankbordgroep voor de operationele werkgroep.

procedures zijn complex, een administratieve vereenvoudiging is wenselijk (zowel in aanvragen als in terugkoppeling). Mooimakers remt soms mogelijkheden af (quota op materiaal) en het aanbod kan nog verbreden (lacune voor anderstaligen). Mooimakers regelt wel hulp maar geen personeel: lokale besturen hebben soms onvoldoende werkkracht ter beschikking bij projecten.

Voor het Beslissingsorgaan is de meetbaarheid van de impact een zwakte (de echte impact van het geleverde werk en de realisatie van de doelstellingen is erg moeilijk te meten).

De focus ligt op curatief inzetten en niet op preventie. Zowel voor het BO als voor de lokale besturen moet de scope verbreden: om het probleem echt op te lossen is ook preventie én handhaving essentieel. Het is continu een evenwichtsoefening tussen voldoening (we maken het verschil) en frustratie (het is niet genoeg). Alhoewel iedereen in het BO wel met hetzelfde doel rond tafel zit, draagt iedereen een andere pet. Dat maakt de samenwerking niet steeds even evident.

- **Toekomstbeeld:** Samengevat zijn de Mooimakers van de toekomst naast reactief ook proactief. Voor het BO moet men verder inzetten op de successen van vandaag, met meer doelgerichte coaching, verder bouwen op positieve ervaringen met camera-inzet (preventie) en goed zorgen voor de vrijwilligers, verbreden van de scope met preventie. Ook naar het gevoel van de lokale overheden komen preventie en handhaving nu te weinig aan bod.

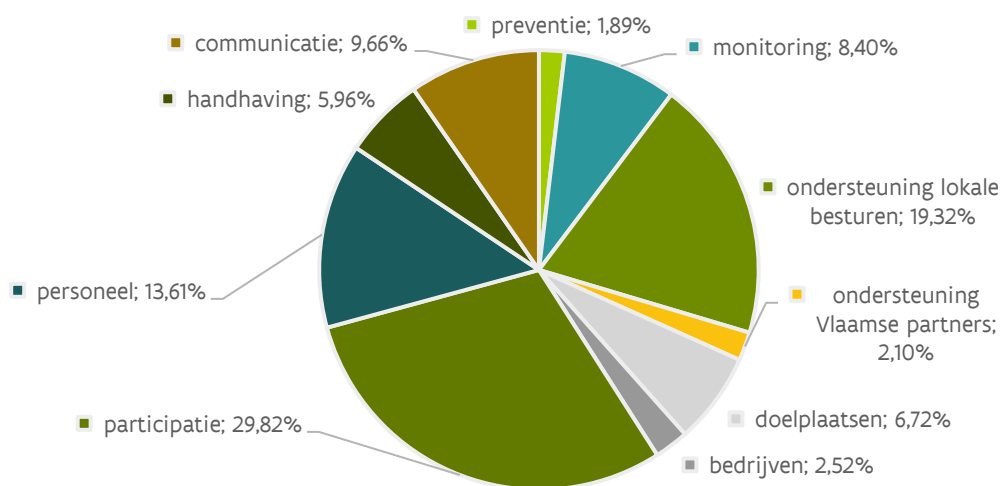
Kantekeningen bij het IPSOS-onderzoek

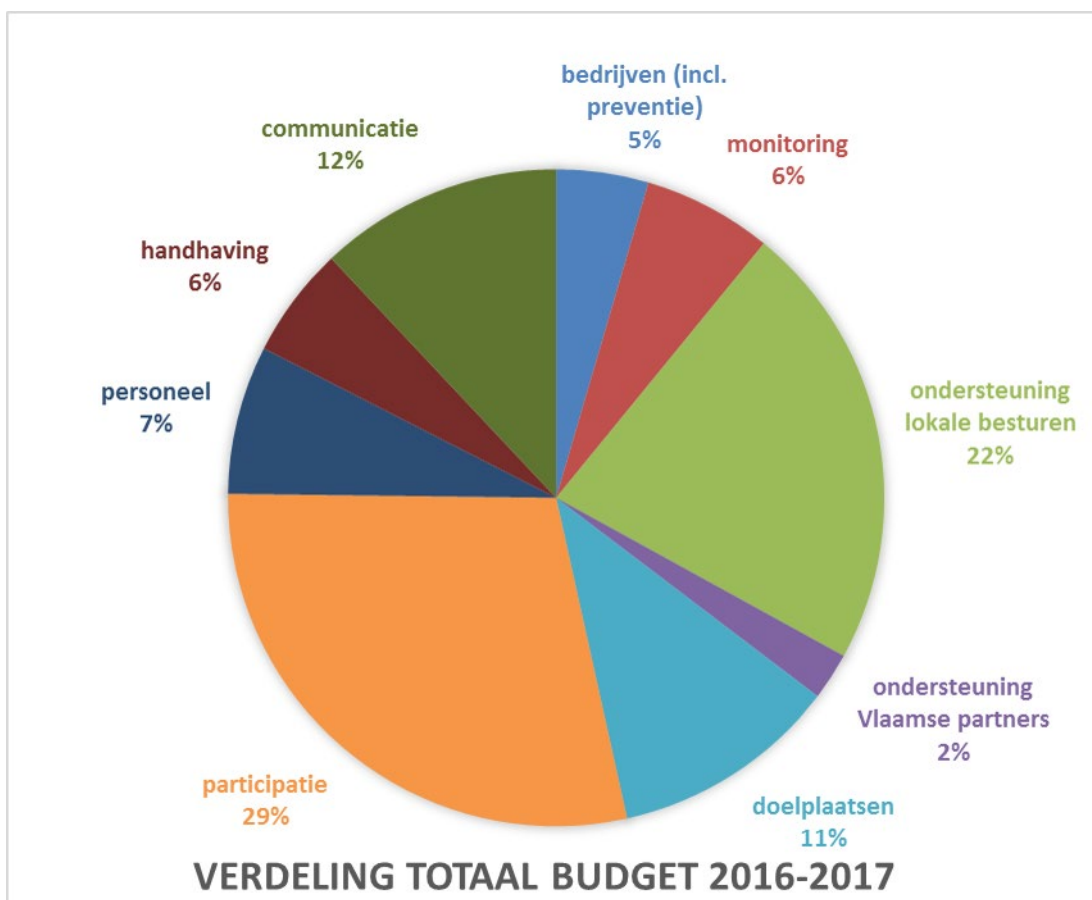
Bij de evaluatie (kwalitatief) van de coaching trajecten en de projecten zwerfvuil en sluikestort is ervoor gekozen om enkel de gemeenten te bevragen waar een coaching traject of een project zwerfvuil en sluikestort loopt of pas is afgewerkt. Het IPSOS-onderzoek vertelt dus wel iets over hoe gemeenten momenteel coaching trajecten en projecten zwerfvuil en sluikestort ervaren. Van de 50 gemeenten waar momenteel een coaching traject loopt hebben 35 gemeenten de vragenlijst volledig ingevuld. Dit geeft dus een goed beeld over het huidig verloop van deze trajecten. Er zijn echter nog 76 gemeenten die al, rechtstreeks of onrechtstreeks (via IC), een coaching hebben doorlopen en afgerond. Deze zijn niet specifiek bevestigd. Dit is een gemiste kans. Er is geen zicht op hoe de gemeenten de lange termijn effecten van een coaching traject of van de project sluikestort en zwerfvuil inschatten.

BUDGETTAIRE INZET

Een overzicht van de ingezette financiële middelen per strategisch speerpunt (monitoring, onderzoek en kennisdeling, ondersteuning lokale besturen en Vlaamse Partners, doelplaatsenaanpak, preventie en bedrijventrajecten, participatie, handhaving, governance, communicatie) voor 2021 en 2016-2017 (midterm-evaluatie) is weergegeven volgende figuur. Het totale geraamde budget voor 2021 was 11,9 miljoen euro.

Verdeling budgetten 2021

Uit de grafiek van 2021 blijkt dat meerderheid van de beschikbare middelen ingezet wordt voor participatie (29%) en ondersteuning van de lokale besturen (19%). Personeel en communicatie komen op de derde en vierde plaats.

Als we deze grafiek vergelijken met de verdeling van de budgetten 2016-2017 uit de mid term evaluatie vallen volgende zaken op:

- Participatie en ondersteuning van lokale besturen blijven budgettair de eerste twee plaatsen innemen.
- Het personeelsbudget is toegenomen. Het team Mooimakers is dan ook in 2019 uitgebreid (van 10 naar 17)
- Het aandeel van het budget dat naar de werking rond doelplaatsen gaat is in de loop van de jaren verminderd. Daar staat tegenover dat meer personeel wordt ingezet om vb. doelplaatsen binnen het kader lokale ondersteuning aan te pakken.
- Preventie en bedrijvenwerking samen blijven maar een klein aandeel van het budget innemen (ongeveer 5%).

Binnenkort zullen de middelen niet meer komen uit een vrijwillige bijdrage, maar legt de SUP-richtlijn op dat alle producenten van zwerfvuilgevoelige producten moeten betalen voor de opruiming van zwerfvuil en sluikstorten (verpakkingen, tabak, ballonnen, vochtige doekjes en kauwgom). Een deel van die SUP- middelen zal dienen voor de verderzetting van Mooimakers, maar het grootste deel zal rechtstreeks naar de lokale besturen gaan.

De lokale besturen zullen deze middelen in de eerste plaats inzetten voor het opruimen van zwerfvuil. Daarnaast worden in het nieuwe uitvoeringsplan 2023-2030 een aantal verplichtingen voor lokale besturen ingeschreven. Zo zal een jaarlijkse rapportering van de opgeruimde hoeveelheden verplicht worden voor elke gemeente. Daarnaast zullen de gemeenten ook tweemaal in de planperiode moeten rapporteren over hun gemaakte kosten. Tot slot zullen de besturen een aantal acties moeten nemen zoals:

- Opstellen of optimaliseren van vuilnisbakkenplan
- Aanpak van zwerfvuilhotspots
- Efficiënte en effectieve handhaving

Een concrete opvolging van de inzet van de SUP-middelen is aangewezen. Dit kan een bijkomende taak worden voor Mooimakers.

EVALUATIE VAN AANSTURING EN SAMENWERKING PARTNERS (IPSOS)

Vaststellingen IPSOS:

Het BO is een heel heterogene groep en dit werkt niet altijd optimaal. De beslissingen die moeten genomen worden komen soms moeizaam tot stand of draaien uit op moeilijk werkbare compromissen, wat de efficiëntie en effectiviteit niet bevordert.

In het BO is het vertrouwen is niet altijd optimaal. Onvermijdelijke discussies over waar welke verantwoordelijkheid ligt, zijn daarvan een gevolg. De werking van het BO komt niet vlot over: wijzen de neuzen voldoende in één richting? Worden verschillen voldoende opzij geschoven in het streven naar vooruitgang? Het BO zou ook gevoelige punten moeten kunnen aankaarten én oplossen, zoals statiegeld als onderdeel van preventie.

Iedereen zit rond de tafel met hetzelfde doel: de zwerfvuil/sluikstort-problematiek oplossen. Maar de insteek kan zo verschillend zijn (niemand wil de belangen van de achterban/eigen organisatie compromitteren) dat soms echt in verschillende richtingen gedacht wordt. Dit impliceert compromissen (die soms frustrerend zijn en de indruk geven dat de aanpak wordt beperkt tot datgene waarover men het wel eens kan zijn).

Daarenboven lijkt het nodig om in de toekomst ook andere relevante actoren te betrekken bij de Mooimakers en die ook een stem te geven in het BO. In het kader van de omzetting van de SUP-richtlijn wordt dit de komende maanden meer in detail bekeken.

BELANGRIJKSTE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Inhoudelijke toekomst Mooimakers

Het is aanbevolen om de werking van Mooimakers verder te zetten. Belangrijk is de integrale zespijleraanpak (preventie aan de bron, communicatie, infrastructuur, omgeving, participatie en handhaving). Hierbij moet continu gekeken worden naar een optimalisatie van het takenpakket, maar ook naar een verbreding van de scope (meer proactief minder curatief).

De pijlers preventie en in mindere mate handhaving moeten nog groeien. Inzake preventie betekent dat o.a. meer samenwerken met bedrijven, de lokale handelaars, horeca, take away,..betrekken en extra communicatie mbt preventie van de zwerfvuilproblematiek.

Deze zes pijlers moeten een doorwerking kennen in zowel de doelstellingen, als het operationeel plan.

Daarnaast blijven inzetten op een proactieve, doelmatige en gerichte aanpak. Dit betekent:

- De opgebouwde kennis rond bv. aanpak doelplaatsen maximaal inzetten om zo doelmatig (met het oog op de te bereiken doelstellingen) te werken en de inspanningen efficiënter en effectiever te maken;
- Pro-actief lokale besturen en andere overheidsinstanties met hoge zwerfvuilcijfers of zwerfvuilkosten aanspreken en aanzetten tot actie en ondersteunen;
- Communicatie: geen brede algemene campagnes meer, maar campagne gericht op specifieke doelgroepen en/of specifieke thema's (preventie, handhaving,..);
- Monitoring: blijvend inzetten op het meten van de impact van de inspanningen met meer aandacht voor de lange termijn impact (en het effect op de doelstellingen);
- Zorg dragen voor de vrijwilligers door ze te blijven ondersteunen maar ook aandacht te hebben voor de grenzen van de vrijwillige inzet (eventuele demotivatie door te weinig vooruitgang).

Meer uitgebreid betekent dit het volgende voor de activiteiten/speerpunten van Mooimakers:

Preventie/bedrijvenwerking

Preventie en bedrijvenwerking worden dikwijls "samengezet" bv. ook in het activiteitenverslag 2016-2022 van Mooimakers. Nochtans is er duidelijk onderscheid. Preventie gaat over inzetten op minder zwerfgevoelige producten bv. actie rond de herbruikbare pizzadoos, de pas opgestarte on-the-go projecten in gemeenten. Bedrijvenwerking zet meestal in op samenwerking met bedrijven om te vermijden dat er zwerfvuil op de grond terechtkomt (vuilnisbakken op bedrijvenparking).

Beide activiteiten zijn belangrijk en lijken momenteel, toch op basis van de verdeling van de budgetten, onderbelicht. **Preventie (i.e. de aanpak van zwerfgevoelige producten) wordt zeker door de lokale besturen als cruciaal naar voor geschoven. De laatst toegevoegde pijler moet binnen de werking van Mooimakers nog verder uitgewerkt worden. Er is een nood aan om hier actief een beleid en strategie rond te ontwikkelen.** Het gaat hier echter over preventie bij de bron

(ontwikkeling, productie en handel/verkoop) en het is niet evident om daar met de werking van Mooimakers op in te grijpen. Goede afstemming met de OVAM is nodig om bv. niet in het vaarwater te komen van het beleid rond evenementen, gebruiksverboden, Green Deal "Anders Verpakt" maar eerder dit te versterken en te voeden. Concreet kan inzetten op preventie door Mooimakers o.a. het volgende betekenen:

- Opzetten van trajecten met bedrijven die inzetten op preventie (analoog aan het project van de herbruikbare pizzadozen)
- In coaching trajecten, doelplaatsenaanpak samenwerken met lokale besturen en plaatselijke handelaars, horeca, take away...om de verkoop van zwerfgevoelige producten te verminderen of alternatieven aan te bieden.
- Inzetten op communicatie(campagnes) specifiek rond preventie

Handhaving

Handhaving is al een paar jaar meer dan enkel " de week van de handhaving". Zo wordt er o.a. ook buiten de week van de handhaving al gecommuniceerd over handhaving. **Deze ingeslagen weg moet verder gevolgd worden.** De kennis opgebouwd uit de inzet van de 30 handhavers (n.a.v. het Vlaams zwerfvuilcharter van 2021) maar ook handhavingsinspanningen van gemeentes blijvend onderwerp maken van kennisdeling naar lokale besturen en Vlaamse partners. Deze kan toegepast op/door de handhavers binnen de lokale besturen en Vlaamse agentschappen.

Ondersteuning lokale besturen, Vlaamse partners en doelplaatsenaanpak

Dit is en blijft een belangrijk onderdeel van de werking Mooimakers met o.a. coaching trajecten, projecten zwerfvuil en sluikstorten... Hierrond is afgelopen jaren heel wat kennis opgebouwd. Dit moet het mogelijk maken om in de toekomst veel doelmatiger, gericht te werken op basis van de leerlessen van de afgelopen jaren. Daarnaast zullen preventie en ook handhaving hier meer aandacht moeten krijgen.

Momenteel hebben 126 gemeenten (rechtstreeks of onrechtstreeks) een coaching traject doorlopen. Daarnaast hebben bijna alle (nl. 282 van de 300) gemeenten een project zwerfvuil en sluikstorten uitgevoerd of hebben op een andere manier contact gehad/ondersteuning gekregen via Mooimakers.

Volgens het ontwerp uitvoeringsplan 2023-2030, wordt van alle gemeenten in ruil van de SUP-gelden, een (minimale) inspanning verwacht op het vlak van vuilnisbakkenplan, aanpak doelplaatsen en handhaving. Mooimakers lijkt het best geplaatst om (proactief) deze gemeenten te contacteren en hun inspanningen op te volgen en ook voor de nodige ondersteuning te zorgen. In deze volgende planperiode zullen de nodige aankondigingen/oproepen/opleidingen gedaan worden om elke gemeente in de mogelijkheid te stellen gebruik te kunnen maken van het aanbod van Mooimakers.

Het proactief benaderen geeft ook een antwoord op de opmerking van lokale besturen dat het aanbod van Mooimakers soms nog te weinig bekend is. **Door proactief de gemeenten te benaderen zal het aanbod van Mooimakers nog beter verspreid worden. Anderzijds is het onmogelijk om alle gemeenten proactief te gaan benaderen en ook nog te begeleiden bij de opmaak van bv. een vuilnisbakkenplan. Er kan in eerste instantie de gemeenten, die (relatief gezien) grote zwerfvuilhoeveelheden of hoge zwerfvuilkosten doorgeven, aan te spreken.**

Communicatie

Doelmatiger en gericht communiceren lijkt ook hier de lijn te worden. **Geen brede algemene draaggolfcampagne meer** die veel geld kost om breed te sensibiliseren, daarvoor is het werk en de communicatie van Mooimakers nu voldoende algemeen gekend in Vlaanderen. **Wel campagnes naar specifieke doelgroepen of (ingeval van brede campagnes) gericht op bewustwording rond specifieke thema's zijn belangrijk, o.a. ook preventie en handhaving.**

Monitoring

De netheidsindex wordt afgevoerd. In de plaats worden het aantal stuks zwerfvuil gemeten op de verschillende doelplaatsen. Doelstellingen daarrond zijn opgenomen in het nieuwe uitvoeringsplan 2023-2030. Dit wat betreft de globale meting van het zwerfvuil in Vlaanderen.

Daarnaast wordt ook verder ingezet op het meten van de impact van de lokale acties. "Mijn Mooie Straat" wordt daarvoor o.a. aangepast met een monitoringsmodule. Ook binnen coaching trajecten en doelplaatsprojecten blijft een nulmeting vooraf en impactmeting op korte- en/of lange termijn cruciaal.

Participatie

Participatie i.e. de vrijwilligerswerking, werking naar scholen, verenigingen...inzake opruimen **is de kern van de werking van Mooimakers.** Er wordt bewust gestreefd naar een "community"-gevoel. Deze activiteit vertegenwoordigt dan ook het grootste budget o.a. hulpmiddelen (grijpstokken, hesjes, handschoenen...).

Uit de IPSOS bevraging blijkt dat het nodig is om expliciet zorg te dragen voor de vrijwilligers voor deze werking. Dat kan vertaald worden in het voorzien van voldoende materiaal, het in het "zonnetje" zetten van de vrijwilligers. **Anderzijds blijkt ook uit het activiteitenverslag dat "sommige" vrijwilligers zich vragen stellen bij het resultaat van hun inspanningen. Hoelang gaan vrijwilligers, scholen, verenigingen blijven opruimen als zij er geen resultaat van zien. Ook aan vrijwillige inzet zijn grenzen.**

Personeel

Het team Mooimakers telde in haar maximale bezetting 17 mensen. Sinds april 2022 zijn dat er nog 15, wat overeenkomt met ongeveer 13 VTE. **De meer proactieve aanpak zowel op het vlak van de aanpak van zwerfvuil (preventie) als op het vlak van het bereiken/opvolgen van alle gemeenten zal**

allicht zorgen voor meer werklust. Er zullen dus mogelijk scherpere keuzes gemaakt moeten worden. Er zou geopteerd kunnen worden voor een verschuiving van middelen, minder middelen naar participatie of communicatie en meer naar begeleiding van gemeenten. Er kan ook, zoals hierboven ook al aangegeven, in eerste instantie gewerkt worden met de gemeenten die grote zwerfuihoeveelheden of hoge zwerfuikosten doorgeven. Het concreet invullen van deze keuze is een opdracht die gestalte moet krijgen in de verder operationele planning van Mooimakers. In dat kader zal kritisch en in overleg met de relevante stakeholders worden bekeken hoe de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk ingezet kunnen worden om de doelstellingen te behalen.

Aansturing en samenwerking partners

De aansturing gebeurt momenteel door het BO dat paritair is samengesteld met enerzijds vertegenwoordiging van overheid (OVAM, VVSG, kabinet) en anderzijds vertegenwoordiging van de producenten (Fost Plus, Fevia, Comeos). Uit de IPSOS bevraging blijkt dat er modus vivendi gevonden is binnen het BO maar dit ervoor zorgt dat Mooimakers rijden met de rem op. Enkel waar men het over eens is, wordt uitgevoerd en dat lijkt niet altijd hetgeen te zijn wat effectief nodig is.

Daarenboven kan worden overwogen om in de toekomst ook andere relevante actoren te betrekken bij de Mooimakers en die ook een stem te geven in het BO (bv. rekening houdend met SUP-richtlijn). Dit vergt nog een grondige afweging want meer belangen rond de tafel is geen garantie voor een betere sturing.

De pariteit dit er momenteel is, is evenmin een garantie op een evenwicht. Terwijl de producenten als één stem kunnen doorwegen in beslissingen, kunnen de gevoeligheden/belangen bij de vertegenwoordigers van de overheid (kabinet, OVAM, VVSG) zeer verschillend zijn.

We suggereren om de aansturing van de Mooimakers toch bij het BO te houden. De aansturing enkel bij de overheid leggen, lijkt onverteerbaar voor de producenten temeer om dat zij, via de omzetting van de SUP-richtlijn, verplicht gaan worden om te betalen voor de zwerfuiopruiming.

De discussie over de governance van Mooimakers na 2023 zal echter de komende maanden meer in detail moeten gevoerd worden en zal in de loop van 2023 tot een concrete invulling ervan moeten komen. Deze nota beperkt zich op dat vlak tot volgende principes:

- **De samenstelling moet een evenwichtige betrokkenheid garanderen van de relevante stakeholders: Vlaamse overheid (kabinet, OVAM, andere Vlaamse overheidsinstanties), lokale overheid (gemeenten) en private partners.**
- **De taakstelling moet er in essentie in bestaan dat een operationele invulling wordt gegeven aan de beleidsdoelstellingen en strategische krachtlijnen (gestoeld op de 6-pijler-aanpak) zoals die in het nieuwe LMP zullen worden uitgezet. Overwegingen op vlak van effectiviteit, efficiëntie en billijkheid zijn bij deze operationalisering vanzelfsprekende richtsnoeren.**

- **Wat betreft besluitvorming blijft het vernieuwde BO in essentie werken met een consensusmodel zonder dat dit een vetorecht mag impliceren.** Dit betekent dat het BO streeft naar consensus maar dat er waar nodig politiek (c.q. door kabinet en minister) kan getrancheerd worden.

Bijlage 2 IPSOS rapport Evaluatie Mooimakers 2022

Bijlage 3 Activiteitenrapport van Mooimakers 2016-2022